

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

8. června 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 2 písm. b) – Pojem ‚spotřebitel‘ – Smlouva o členství ve věrnostním systému umožňujícím získat určité finanční výhody při nákupu zboží a služeb u obchodníků, kteří jsou třetími stranami“

Ve věci C-455/21,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Tribunalul Olt (župní soud v Olt, Rumunsko) ze dne 27. května 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 23. července 2021, v řízení

OZ

proti

Lyonesse Europe AG,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení: E. Regan, předseda senátu, D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis a Z. Csehi (zpravodaj), soudci,

generální advokátka: T. Ćapeta,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za OZ: sám OZ,
- za Lyonesse Europe AG: R. Boanță, M. Doibani, I. Palenciuc, I. Postolachi a I. Stănciulescu, avocați,
- za rumunskou vládu: E. Gane a L. Lițu, jako zmocněnkyně,

* Jednací jazyk: rumunština.

- za italskou vládu: G. Palmieri, jako zmocněnkyně, ve spolupráci s: G. Greco, avvocato dello Stato,
- za Evropskou komisi: A. Boitos a N. Ruiz García, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 písm. b) směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava, Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi OZ a Lyonesse Europe AG ve věci některých ustanovení obsažených ve všeobecných podmínkách smlouvy o členství ve věrnostním systému umožňujícím získat určité finanční výhody při nákupu zboží a služeb u obchodníků, kteří jsou třetími stranami.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 93/13

- 3 Pátý, šestý a desátý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádějí:

„vzhledem k tomu, že obecně vzato, spotřebitelé v jednom státě neznají právní předpisy, které v jiných členských státech platí pro smlouvy o prodeji zboží nebo o poskytování služeb; že tato neznalost je může odradit od přímého objednávání zboží nebo služeb v jiném členském státě;

vzhledem k tomu, že pro snazší vytvoření vnitřního trhu a ochranu občana jako spotřebitele při nákupu zboží a služeb prostřednictvím smluv, na které se vztahují právní předpisy jiných členských států, je nezbytné odstranit zneužívající ujednání z těchto smluv;

[...]

vzhledem k tomu, že účinnější ochrany spotřebitele lze dosáhnout přijetím jednotných právních předpisů v oblasti zneužívajících ujednání; že takové předpisy by se měly vztahovat na všechny smlouvy uzavírané mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli; že z působnosti této směrnice musí být vyňaty mimo jiné pracovní smlouvy, smlouvy týkající se dědictvého práva, smlouvy týkající se rodinného práva a smlouvy týkající se zřizování a organizace společností nebo dohod o sdružení fyzických osob;

4 Článek 1 odst. 1 této směrnice zní:

„Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.“

5 Článek 2 uvedené směrnice zní následovně:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

b) „spotřebitelem“: fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání;

c) „prodávajícím nebo poskytovatelem“: fyzická nebo právnická osoba, veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním.“

6 Článek 3 odst. 1 téže směrnice stanoví, že „[s]mluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele“.

7 Článek 6 směrnice 93/13 uvádí:

„1. Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.

2. Členské státy přijmou nezbytná opatření pro zajištění toho, aby spotřebitel neztratil ochranu, kterou mu poskytuje tato směrnice, proto, že si zvolil právní předpisy třetí země jako právní předpisy použitelné na smlouvu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států.“

Nařízení Řím I

8 Body 7 a 25 odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6, a oprava, Úř. věst. 2009, L 309, s. 87, dále jen „nařízení Řím I“) stanoví:

„(7) Věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [(Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42)] [...]

[...]

„(25) Spotřebitelé by měli být chráněni takovými předpisy země jejich obvyklého bydliště, od kterých se nelze smluvně odchýlit, za předpokladu, že spotřebitelská smlouva byla uzavřena s obchodníkem, který provozuje svou podnikatelskou nebo profesionální činnost v této konkrétní zemi. [...]“

9 Článek 3 tohoto nařízení, nadepsaný „Volba práva“, v odstavci 1 stanoví:

„Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. [...]“

10 Článek 6 uvedeného nařízení, nadepsaný „Spotřebitelské smlouvy“, stanoví:

„1. Aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚spotřebitel‘), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚obchodník‘), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

- a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo
- b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

2. Bez ohledu na odstavec 1 si mohou strany zvolit v souladu s článkem 3 právo rozhodné pro smlouvu, která splňuje podmínky odstavce 1. V důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila.

[...]“

Rumunské právo

11 Směrnice 93/13 byla do rumunského práva provedena Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zákon č. 193/2000 o zneužívajících ujednáních ve smlouvách uzavřených mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli) ze dne 6. listopadu 2000 (*Monitorul Oficial al României*, část I, č. 560 ze dne 10. listopadu 2000), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „zákon č. 193/2000“).

12 Článek 1 zákona č. 193/2000 stanoví:

„1. Každá smlouva uzavřená mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem o prodeji zboží nebo o poskytování služeb musí obsahovat jasná smluvní ujednání, jež neumožňují dvojí výklad a k jejichž pochopení není třeba zvláštních znalostí.

2. V případě výkladových pochybností některých smluvních podmínek musí být tyto vykládány ve prospěch spotřebitele.

3. Prodávajícím nebo poskytovatelům je zakázáno vkládat do spotřebitelských smluv zneužívající ujednání.“

13 Článek 2 zákona č. 193/2000 stanoví:

„1. ‚Spotřebitelem‘ se rozumí jakákoli fyzická osoba nebo skupina fyzických osob tvořících sdružení, která na základě smlouvy spadající do působnosti tohoto zákona jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní, průmyslové nebo výrobní, řemeslné nebo odborné činnosti.

2. ‚Prodávajícím nebo poskytovatelem‘ se rozumí jakákoli oprávněná fyzická nebo právnická osoba, která na základě smlouvy spadající do působnosti tohoto zákona jedná za účelem své obchodní, průmyslové nebo výrobní, řemeslné nebo odborné činnosti, jakož i kdokoli jiný, kdo jedná za stejným účelem, jménem a na účet této osoby.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 14 Žalobce v původním řízení, OZ, je fyzická osoba, jež je strojním inženýrem. Nevykonává obchodní činnosti jako podnikatel.
- 15 OZ uzavřel se žalovanou v původním řízení, Lyonesse Europe, smlouvu o členství v systému Lyonesse (dále jen „smlouva o členství“). Systém Lyonesse umožňuje mimo jiné využívat výhodných nákupních podmínek v podobě náhrad za nákup, provizí a dalších propagačních výhod. V rámci tohoto systému mají „věrní zákazníci“ právo nabývat zboží a služby od obchodníků, kteří mají smluvní vztah s žalovanou v původním řízení. Členové uvedeného systému mohou rovněž hrát roli zprostředkovatelů pro vstup jiných osob do tohoto systému. Podle smlouvy o členství je právem rozhodným pro smluvní vztah mezi účastníky původního řízení švýcarské právo.
- 16 Vzhledem k tomu, že žalobce v původním řízení měl za to, že několik ujednání obsažených ve smlouvě o členství nadepsané „Obecné prodejní podmínky pro zákazníky společnosti Lyonesse“ (ve znění z listopadu 2009), jakož i v příloze této smlouvy nadepsané „Vrácení peněz společností Lyonesse a platební podmínky“, bylo „zneužívajících“ ve smyslu čl. 1 odst. 3 zákona č. 193/2000, podal žalobu k Judecătoria Slatina (soud prvního stupně ve Slatině, Rumunsko), aby tento soud konstatoval, že tato ujednání jsou na základě tohoto ustanovení zakázána.
- 17 Rozsudkem ze dne 9. prosince 2020 Judecătoria Slatina (soud prvního stupně ve Slatině) žalobu žalobce v původním řízení zamítl s odůvodněním, že smlouva o členství nespadá do působnosti zákona č. 193/2000, a zejména tento žalobce nesplňuje podmínky k tomu, aby mohl být považován za „spotřebitele“ ve smyslu tohoto zákona.
- 18 Tento soud rozhodl, že na základě smlouvy o členství tvoří žalovaná v původním řízení a její partneři „sdružení pro účely mezinárodního zásobování“, v jehož rámci mohou účastníci využívat výhodných nákupních podmínek v podobě úhrad, provizí a jiných výhod, přičemž dodávky zboží a poskytování služeb provádějí přímo obchodní partneři, kteří jsou ve smluvním vztahu s žalovanou v původním řízení. Kromě toho měl za to, že žalovaná v původním řízení se ve svých službách omezila na to, že hrála roli zprostředkovatele pro služby každého obchodního partnera, částečně tyto služby kvantifikovala a objednávala „kupóny Lyonesse“ umožňující nákup zboží a služeb od těchto obchodních partnerů. Konečně podle Judecătoria Slatina (soud prvního stupně ve Slatině) si účastníci původního řízení v rámci smlouvy o členství vzájemně poskytují finanční výhody.

- 19 Žalobce v původním řízení podal proti rozsudku ze dne 9. prosince 2020 odvolání k předkládajícímu soudu. Tvrdí, že smlouva o členství spadá do působnosti zákona č. 193/2000 a směrnice 93/13. Upřesňuje, že v rámci této smlouvy nejednal za účelem souvisejícím s „obchodní, průmyslovou nebo výrobní, řemeslnou nebo odbornou činností“ ve smyslu tohoto zákona a nikdy takové činnosti nevykonával jako podnikatel. Dodává, že existuje pouze jedno „sdružení pro účely mezinárodního zásobování“ ve smyslu této smlouvy a toto sdružení má za členy pouze obchodní společnosti, a to žalovanou v původním řízení, partnerské společnosti a obchodní partnery žalované v původním řízení. „Věrní zákazníci“ mají podle něj právo účastnit se tohoto sdružení pouze v souvislosti s nákupem zboží a služeb od těchto obchodních partnerů. Žalobce v původním řízení rovněž tvrdí, že ze smlouvy o členství nevyplývá, že by z ní vyplývaly provize, slevy a jiné finanční výhody pro žalovanou v původním řízení, a jako fyzická osoba, která nejednala pro účely související se svou obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním, ostatně nemá možnost jí poskytovat finanční výhody. Kromě toho by výkon takové činnosti vyžadoval předchozí povolení a registraci.
- 20 V rámci řízení před předkládajícím soudem žalovaná v původním řízení tvrdí, že žalobce v původním řízení nemá postavení „spotřebitele“ ve smyslu zákona č. 193/2000. Má za to, že v souladu s fungováním systému Lyonesse žalobce v původním řízení vykonává nezávisle a systematicky vlastní hospodářskou činnost s využitím vlastních sociálních a finančních zdrojů. Podle ní je tak žalobce v původním řízení zapojen do obchodních činností s cílem získat zisk ve formě „pasivního příjmu“ a neusiluje výlučně o získání slev. Žalovaná v původním řízení dále tvrdí, že členství v systému Lyonesse je bezplatné a následná činnost člena v rámci tohoto systému není podmíněna žádnou platbou. Upřesňuje, že peněžní částky vložené členy do uvedeného systému představují zálohy na jejich vlastní budoucí nákupy a jejich jedinou povinností je použít tyto částky v rámci věrnostního systému, jakož i provádět nákupy u jejich obchodních partnerů. Systém Lyonesse a jeho členové představují společenství kupujících s cílem dosáhnout vzájemných výhod. Podle žalované v původním řízení žalobce v původním řízení požíval výhod spojených se svým členstvím v systému Lyonesse, a sice náhrad za vlastní nákupy, rozšířených výhod z nákupů doporučených členů („prémie za přátelství“) a výhod plynoucích z členství.
- 21 Předkládající soud nesdílí přístup přijatý v rozsudku ze dne 9. prosince 2020, pokud jde o postavení žalobce v původním řízení jako „spotřebitele“ ve smyslu zákona č. 193/2000.
- 22 Za těchto podmínek se Tribunalul Olt (župní soud v Olt, Rumunsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Musí být čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba, strojní inženýr se specializací na hydraulické a pneumatické stroje (a která nevykonává obchodní činnosti jako podnikatel, zejména se nezabývá nákupem zboží a služeb za účelem dalšího prodeje nebo zprostředkovatelskou činností), která s obchodní společností (prodávajícím nebo poskytovatelem) uzavře smlouvu o členství, na jejímž základě má tato fyzická osoba právo účastnit se sdružení pro účely zásobování provozovaného touto obchodní společností v podobě systému Lyonesse (systém, který slibuje ekonomický výnos v podobě náhrad za nákupy, provize a jiné propagační výhody), nakupovat zboží a služby od obchodníků, kteří jsou s touto společností ve smluvním vztahu (tzv. obchodní partneři Lyonesse), a působit jako zprostředkovatel pro ostatní osoby v rámci systému Lyonesse (tzv. potenciální věrnostní zákazníci), může být považována za „spotřebitele“ ve smyslu tohoto ustanovení, navzdory smluvnímu ujednání, které stanoví, že se smluvní vztah mezi společností Lyonesse a zákazníkem pro účely účinné ochrany spotřebitele řídí výhradně švýcarským právem, a to bez ohledu na bydliště zákazníka?

- 2) Musí být čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že osoba, která uzavřela s prodávajícím nebo poskytovatelem smlouvu s dvojím účelem, tedy když se smlouva uzavírá pro účely, které částečně spadají do obchodní, hospodářské nebo profesní činnosti této fyzické osoby a když obchodní, hospodářský nebo profesní účel činnosti této fyzické osoby není v celkovém kontextu uvedené smlouvy převažující, může být považována za „spotřebitele“ ve smyslu tohoto ustanovení?
- 3) V případě kladné odpovědi na předchozí otázku, jaká jsou hlavní kritéria, která je třeba použít k určení, zda obchodní, hospodářský nebo profesní účel činnosti této fyzické osoby v celkovém kontextu smlouvy převažuje?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

- 23 Rumunská vláda vyjadřuje pochybnosti o přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Skutkové okolnosti sporu v původním řízení totiž předkládající soud ve své žádosti popisuje velmi stručně v rozporu s článkem 94 jednacího řádu Soudního dvora. Kromě toho tato žádost neobsahuje informace nezbytné pro správné pochopení těchto skutečností, aby Soudní dvůr mohl poskytnout užitečné odpovědi na položené otázky a aby účastníci řízení a zúčastnění mohli předložit relevantní vyjádření.
- 24 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je postup zavedený článkem 267 SFEU nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporů, které mají tyto soudy rozhodnout (rozsudek ze dne 26. března 2020, Miasto Łowicz a Prokurator Generalny, C-558/18 a C-563/18, EU:C:2020:234, bod 44, jakož i citovaná judikatura).
- 25 V rámci tohoto řízení založeného na jasné dělbě činností mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, aby zjistil a posoudil skutkové okolnosti sporu v původním řízení, jakož i určil přesnou působnost vnitrostátních právních a správních předpisů. Soudní dvůr je oprávněn výlučně k tomu, aby se vyslovil k výkladu nebo platnosti unijního práva s ohledem na skutkový stav, jak je popsán předkládajícím soudem, a poskytl tomuto soudu vodítka potřebná k vyřešení sporu, který mu byl předložen (rozsudek ze dne 13. ledna 2022, Benedetti Pietro e Angelo a další, C-377/19, EU:C:2022:4, bod 37, jakož i citovaná judikatura).
- 26 Avšak vzhledem k tomu, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce slouží jako základ pro uvedené řízení, je vnitrostátní soud povinen v této žádosti vysvětlit skutkový a právní rámec sporu v původním řízení, a podat nezbytná vysvětlení k důvodům volby ustanovení unijního práva, o jejichž výklad žádá, jakož i ke vztahu, který spatřuje mezi těmito ustanoveními a vnitrostátními právními předpisy použitelnými ve sporu, který mu byl předložen [v tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 4. června 2020, C. F. (Daňová kontrola), C-430/19, EU:C:2020:429, bod 23 a citovaná judikatura].
- 27 Tyto kumulativní požadavky na obsah žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce jsou výslovně uvedeny v článku 94 jednacího řádu, jenž je předkládající soud povinen důsledně dodržovat (usnesení ze dne 3. července 2014, Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, bod 21, jakož i rozsudek ze dne 9. září 2021, Toplofikatsia Sofia a další, C-208/20 a C-256/20, EU:C:2021:719, bod 20

a citovaná judikatura). Uvedené požadavky jsou připomenuty rovněž v bodech 13, 15 a 16 Doporučení Soudního dvora Evropské unie pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení o předběžné otázce (Úř. věst. 2019, C 380, s. 1).

- 28 V projednávané věci se předkládající soud svou první otázkou táže na výklad čl. 2 písm. b) směrnice 93/13, a konkrétně na to, zda fyzická osoba, která uzavřela smlouvu o členství v systému provozovaném obchodní společností, a umožňuje zejména požívat určitých finančních výhod v rámci nákupu zboží a služeb od obchodních partnerů této společnosti, může být považována za „spotřebitele“, ve smyslu tohoto ustanovení v kontextu sporu, v němž se žalobce v původním řízení dovolává zneužívající povahy několika ujednání obsažených v této smlouvě o členství ve smyslu této směrnice, zejména ujednání určujícího švýcarské právo jako rozhodné právo.
- 29 První otázka se tak v podstatě týká působnosti směrnice 93/13. Tato otázka je tedy pro vyřešení sporu v původním řízení relevantní.
- 30 Předkládající soud přitom, byť stručně, uvádí v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce skutkové okolnosti, které lze považovat za dostatečné k poskytnutí užitečné odpovědi na první otázku ve zvláštním kontextu smlouvy o členství v takovém systému, jako je systém dotčený ve věci v původním řízení.
- 31 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je tudíž přípustná v rozsahu, v němž se týká první otázky.
- 32 Naproti tomu žádost o rozhodnutí o předběžné otázce neobsahuje dostatečné informace a důvody k tomu, aby Soudní dvůr mohl poskytnout užitečnou odpověď na druhou a třetí otázku.
- 33 Tyto dvě otázky se totiž týkají „smlouvy s dvojím účelem“ uzavřené mezi fyzickou osobou a podnikatelem, která je zčásti určena k užívání souvisejícímu s obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním této fyzické osoby a zčásti pouze k účelu, který se této obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání netýká, aniž žádost o rozhodnutí o předběžné otázce obsahuje skutečnosti, jež by mohly nasvědčovat tomu, že předkládající soud se takovou smlouvou zabývá. Kromě toho je třeba uvést, že předkládající soud má patrně sám za to, že žalobce v původním řízení je stranou smlouvy, v jejímž rámci jedná za účelem, jenž nespadá do rámce jeho obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání. Kromě toho žádost o rozhodnutí o předběžné otázce neobsahuje uvedení důvodů, které vedly předkládající soud k tomu, aby se zabýval výkladem čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 v kontextu „smlouvy s dvojím účelem“.
- 34 Za těchto podmínek žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nesplňuje požadavky čl. 94 písm. a) a c) jednacího řádu v rozsahu, v němž se týká druhé a třetí otázky.
- 35 Z toho vyplývá, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce musí být považována za nepřípustnou v rozsahu, v němž se týká druhé a třetí otázky.

K věci samé

- 36 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení se vztahuje na fyzickou osobu, která uzavřela smlouvu o členství v systému provozovaného obchodní společností a umožňujícího zejména požívat určitých finančních výhod v rámci nákupu zboží a služeb od obchodních partnerů této společnosti.

- 37 Úvodem je třeba uvést, že v projednávaném případě smlouva o členství obsahuje ujednání, které stanoví švýcarské právo jako rozhodné právo.
- 38 V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I stanoví, že spotřebitelská smlouva se v zásadě „řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště“. Článek 6 odst. 2 tohoto nařízení však v zásadě umožňuje použití ujednání o volbě rozhodného práva, s výhradou, že v důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence uvedené volby práva jinak použila.
- 39 Ujednání určující právo třetí země jako právo rozhodné pro smlouvu proto nemůže spotřebitele zbavit ochrany, kterou mu zajišťuje směrnice 93/13. V případě existence takového ujednání je tedy na vnitrostátním soudu, aby zajistil, že bude zajištěna ochrana stanovená v čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I a v čl. 6 odst. 2 směrnice 93/13.
- 40 V tomto ohledu Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska jak vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah (rozsudek ze dne 3. září 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, bod 18 a citovaná judikatura).
- 41 Vzhledem k tomuto nerovnému postavení stanoví čl. 6 odst. 1 této směrnice, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Jedná se o kogentní ustanovení, které má nahradit formální rovnováhu, již smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, jež má obnovit rovnost mezi smluvními stranami (rozsudek ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, bod 36 a citovaná judikatura).
- 42 Kromě toho na základě čl. 6 odst. 2 uvedené směrnice členské státy přijmou nezbytná opatření pro zajištění toho, aby spotřebitel neztratil ochranu, kterou mu poskytuje tatáž směrnice, „proto, že si zvolil právní předpisy třetí země jako právní předpisy použitelné na smlouvu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států“.
- 43 Jak mimoto uvádí desátý bod odůvodnění směrnice 93/13, jednotná pravidla týkající se zneužívajících ujednání se musí s výhradou výjimek vyjmenovaných v tomto bodě odůvodnění vztahovat na „všechny smlouvy“ uzavírané mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, jak jsou definovány v čl. 2 písm. b) a c) této směrnice [rozsudek ze dne 27. října 2022, S. V. (Budova ve spoluvlastnictví), C-485/21, EU:C:2022:839, bod 22 a citovaná judikatura].
- 44 Směrnice 93/13 tedy smlouvy, na které se vztahuje, definuje prostřednictvím odkazu na určitou vlastnost smluvních stran podle toho, zda jednají v rámci obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání, či nikoli (rozsudek ze dne 21. března 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 23 a citovaná judikatura).
- 45 Z toho vyplývá, že pokud je ujednání, jež určuje právo třetí země jako rozhodné právo, uvedeno ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež spadá do věcné působnosti směrnice 93/13, a spotřebitel má obvyklé bydliště v členském státě, musí vnitrostátní soud použít ustanovení, která tuto směrnici provádějí do právního řádu tohoto členského státu.

- 46 Je tedy na tomto soudu, aby bez ohledu na existenci takového ujednání určil, zda lze smluvního partnera dotčeného prodávajícího nebo poskytovatele považovat za „spotřebitele“ ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice 93/13. Z této perspektivy je třeba odpovědět na první otázku.
- 47 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 je „spotřebitelem“ fyzická osoba, která ve smlouvách, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.
- 48 Postavení dotčené osoby jako „spotřebitele“ tak musí být určeno s ohledem na funkční kritérium spočívající v posouzení, zda dotčený smluvní vztah spadá mimo rámec činností při výkonu určité profese [rozsudek ze dne 27. října 2022, S. V. (Budova ve spoluvlastnictví), C-485/21, EU:C:2022:839, bod 25 a citovaná judikatura]. Soudní dvůr měl kromě toho příležitost upřesnit, že pojem „spotřebitel“ ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 má objektivní povahu a je nezávislý na konkrétních znalostech, které dotyčná osoba může mít, nebo na informacích, které má tato osoba skutečně k dispozici (rozsudek ze dne 21. března 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 24, jakož i citovaná judikatura).
- 49 Z judikatury vyplývá, že vnitrostátní soud, kterému byl předložen spor týkající se smlouvy, jež může spadat do rozsahu působnosti této směrnice, je povinen s ohledem na veškeré důkazy, a zejména ustanovení této smlouvy ověřit, zda lze dotyčnou osobu kvalifikovat jako „spotřebitele“ ve smyslu uvedené směrnice. Za tímto účelem musí vnitrostátní soud zohlednit všechny okolnosti projednávané věci, a zejména povahu zboží nebo služeb, které jsou předmětem dotčené smlouvy, umožňující prokázat, za jakým účelem byly toto zboží nebo služba pořízeny (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 3. září 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, body 22 a 23, jakož i ze dne 21. března 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 26).
- 50 Z výše uvedených úvah vyplývá, že v případě fyzické osoby, která se stane členem takového systému, jako je systém dotčený ve věci v původním řízení, vnitrostátnímu soudu přísluší, aby s přihlédnutím rovněž k povaze služeb nabízených dotyčným prodávajícím nebo poskytovatelem určil, zda tato fyzická osoba jednala v rámci své obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání nebo zda jednala za účely nespadajícími do této obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.
- 51 V projednávané věci ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že podle smlouvy o členství má žalobce v původním řízení, který nevykonává obchodní činnost jako podnikatel, právo účastnit se „sdružení pro účely zásobování“ provozovaného žalovanou v původním řízení, nabývat zboží a služby od obchodníků, kteří s ní mají smluvní vztah, jakož i hrát roli zprostředkovatele pro jiné osoby v rámci systému dotčeného v původním řízení. Podle předkládajícího soudu tento systém „slibuje“ hospodářské příjmy v podobě náhrad za nákupy, provizí a jiných propagačních výhod.
- 52 V tomto ohledu je třeba upřesnit, že fyzická osoba, která nevykonává obchodní činnost jako podnikatel a v zásadě se snaží prostřednictvím své účasti v takovém systému, jako je systém dotčený ve věci v původním řízení, využít výhodných podmínek v rámci nákupu zboží a služeb k neobchodním účelům od obchodních partnerů provozovatele tohoto systému, nemůže ztratit postavení „spotřebitele“ ve smluvním vztahu s tímto provozovatelem pouze z toho důvodu, že může využívat určitých výhod, jako jsou náhrady za nákupy, provize nebo jiné propagační výhody, jež vyplývají z jejích vlastních nákupů nebo z nákupů jiných osob účastnících se uvedeného systému na základě jejího doporučení.

- 53 Výklad pojmu „spotřebitel“ ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice 93/13, který by z tohoto pojmu vylučoval fyzickou osobu, jež jedná za účelem, který nespadá do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání z důvodu, že získává určité finanční výhody ze své účasti v dotčeném systému, by totiž bránil tomu, aby bylo možno zajistit ochranu přiznávanou touto směrnicí všem fyzickým osobám, které se nacházejí v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli a které mimo rámec své obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání využívají služeb nabízených tímto prodávajícím nebo poskytovatelem.
- 54 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 2 písm. b) směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení vztahuje na fyzickou osobu, která se stane členem systému provozovaného obchodní společností a umožňujícího zejména požívat určitých finančních výhod v rámci nákupu zboží a služeb od obchodních partnerů této společnosti touto fyzickou osobou nebo jinými osobami účastnícími se tohoto systému na její doporučení, pokud uvedená fyzická osoba jedná pro účely, které nespadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

K nákladům řízení

- 55 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 2 písm. b) směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

musí být vykládán v tom smyslu, že

pojem „spotřebitel“ se ve smyslu tohoto ustanovení vztahuje na fyzickou osobu, která se stane členem systému provozovaného obchodní společností a umožňujícího zejména požívat určitých finančních výhod v rámci nákupu zboží a služeb od obchodních partnerů této společnosti touto fyzickou osobou nebo jinými osobami účastnícími se tohoto systému na její doporučení, pokud uvedená fyzická osoba jedná pro účely, které nespadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

Podpisy